

a svou starou poselkyni zahrň aspoň slovy díků:
kdo nemá med ve včelíně, musí ho mít na jazyku,
to mi může dosvědčiti mnoho dobrých obchodníků.

Dovedeš-li zacházeti s instrumenty a svým hlasem,
takže umíš zpívat písně a neškodit jejich kráse,
na počestném místě potom, ne pořád, jen v jistém čase,
předváděj své umění, ať tvoje paní pokochá se.

Když jsi zkusil jednu věc a nevedlo to k ničemu,
více věcí pohromadě vyslouží ti odměnu:
obráti-li svoji mysl ke zpěvu tak libému,
není možná, abys časem neuslyšel ozvěnu.

Tenký provaz těžkou kládu nezvedne a neunese,
křikneš-li jen jednou ‚hyjé!‘, žádný koník nepohne se,
pod jediným sochořem se kámen ani nezatrese:
pod dláty a pod kladivy povolí a rozpadne se.

Zkus ukázat, jakou vládneš obratností nebo silou,
i kdyby tě neviděla, doslechne se, jak to bylo.
Nebude to s ní tak špatné, aby se to nezlepšilo,
aby se jí naléháním tvrdé srdce nezměkčilo.

Má-li koho před očima nebo v patách bez ustání,
bude ho mít také v srdci, jakkoli se zatím brání;
a přestože všichni kolem zlobí se a křičí na ni,
vzpomíná a myslí na něj od svítání do svítání.

Čím více jí za to lají a čím více se jí smějí,
čím více ji pohlavkují a všelijak urážejí,
tím více ho mítí chce, tím divěji a bláznivěji,
a touží jen po setkání, na ostatním nesejde jí.

Myslivá si paní matka, že když bude křičet, plakat,
pomlouvat a vyhrožovat, za uši a vlasy krákat,
nikomu se nepodaří její dceru k hříchu zlákat;
ale jsou to ostruhy a panna po nich začne skákat.

Ať se matka rozpomene na doby, kdy mladá byla:
čím více jí její máti hubovala nebo bila,
tím více jí rozpálila; proto ať ta paní milá
posuzuje podle sebe všechny mladé, kterým spílá.

Z takového těsta bývá jedna každá smrtelnice:

co jí nejvíc zakazují, to ji láká stále více,
pro to celá zahoří a toho touží dopustit se;
v čem jí tolik nezbraňují, o to ani nesnaží se.

Po čase i divé zvíře má svou krotkou chvíli,
každé srně dlouho šťvané docházejí síly,
zastaví se, odpočívá, a lučištník střílí:
tak i vzpurnou ženu zkrátíš vytrvalou pílí.

Chodíš-li ji žádat ve dne, byť jen jednou jedinkrát,
sto žádostí místo jedné nenechá ji v noci spát,
neboť paní Venuše se stále chodí přimlouvat:
o co ženu hodně žádáš, pro to bude jednou plát.

Voda tolik měkká je, a přece svými kapkami
provrtá si velkou díru nejtvrďšími balvany;
hloupý díky velké snaze končí jako vzdělaný,
žena velmi obléhaná ztratí vposled zábrany.

Zato svoji namlouvačku musíš nechat na pokoji
a lásku jí nevyznávat, nebo skončíš v pěkném loji
a pro jednu pletku ztratíš milovanou paní svoji:
jedna milá druhou milou jaktěživa nevystojí.

KTERAK AMOR NABÁDÁ ARCIKNĚZE,
ABY DBAL NA DOBRÉ MRAVY,
A PŘEDEVŠÍM ABY SE CHRÁNIL PÍT
MNOHO BÍLÉHO A ČERVENÉHO VÍNA

Na dobré a slušné mravy musíš dbáti v každé době,
především pak nedopřávat příliš mnoho vína sobě.
Vinou vína zapletly se s Lotem jeho dcery obě
a propadl hanbě světa stejně jako boží zlobě.

O tělo i duši jednou připravilo poustevníka,
který nikdy nepil je, a když to zkusil, krutě pykal
za to, že včas neprohlédl proradného pekelníka,
jenž ho k pití vína přiměl; poslyš, co se o tom říká.

Byl jest jeden poustevníček, měl čtyřicet roků,
v pustém kraji sloužil Bohu na každém svém kroku,

takže nikdy neokusil kvašeného moku;
střídmě, cudně, zbožně žil a stal se trnem v oku
 ďáblovi, jenž tolik ctností nedokáže nikdy snést:
proto zkoumal, jak a čím by poustevníka mohl svést.
Jednoho dne za ním přišel vyzkoušet svoji lest.
„Pozdrav Pán Bůh,“ řekl mu a zatvářil se jako kněz.

Polekal se mnich a řekl: „Vůle Páně se mi staň,
kohosi mám před očima, nevzpomínám si však naň,
neboť co zde poustevničím, ani jednou na tu pláň
živá noha nevkročila. Chraň mne, svatý kříži, chraň!“

Křížem se mu podařilo pekelníka odehnat,
čert však zůstal opodál a znovu ho hnal do tenat.
„Boží tělo,“ povídá mu, „které toužíš ochutnat,
mohl bys mít ještě dnes a milerád ti řeknu jak.“

Nesmíš nikdy pochybovat, že stačí jen vína čiš,
aby vznikla boží krev, a proto samo víno již
velikou je svátostí: jen ochutnej a uvidíš,
řekl ďábel a svou léčku popostrčil k němu blíž.

„Co je víno, nevím, neznám,“ odpověděl zbožný mnich;
ale čert už všechno zchystal, protože měl dobrý čich.
„Tamhle zrovna,“ povídá mu, „jde několik pocestných,
kteří ti ho dají dosti; na tvém místě spěchal bych.“

Když ho přiměl přinést víno, jal se znovu raditi:
„Konečně máš víno doma, takže se dej do pití,
okus aspoň malý doušek, dozajista stvrdí ti,
že jsem ti svou radou nechtěl ani trochu škoditi.“

Poslechl ho poustevník a bez míry to víno pil,
a že bylo silné, čisté, rozum se mu zakalil;
ďábel v tom hned zpozoroval dobrý základ pro svůj cíl,
nad základem vztyčil dům a dobře si jej vybavil.

Povídá mu: „Příteli můj, je tu ještě jeden kaz:
nevíš, kolik hodin je a je-li pozdě nebo včas;
opatři si kohouta, ať rozměří ti zpěvem čas,
a nějakou slípku k němu, aby mu zněl lépe hlas.“

Poustevník už tolik pil, že nebránil se tomu lháři,
a tak potom od poháru pozoroval, jak se páří
jeho kohout se slípkami, a čím více nad tím zářil,

tím více v něm rostla chlípnost jako v každém putykáři.

Z kořene všech nepravostí, kterým bývá chamtivost,
vyrostly v něm chtíč a pýcha, které dusí každou ctnost,
a nakonec zabijáctví: takovouto společnost
má u vína každý piják, který neví, kdy má dost.

Utekl mnich z poustevny a učinil pak násilí
ženě, která křičela a křikem přišla o síly;
protože však dostal strach, že brzy by ho chytili,
zabil ji a rychle zmizel, ale jenom na chvíli,

neboť jak se říkáva a je to věru jistá věc,
„Kdo se skrývá, škodu mívá.“ Tak i tento opilec:
jakkoli svou vinu skrýval, odhalena byla přec
a poustevník předveden byl před soud jako zločinec.

Poznal pak, že jeho vina jenom z vína pramení
a že na ní před právem a zákonem nic nezmění:
tak propadl katovi a jeho duše plameni,
neboť ti, kdož hodně pijí, nadobro jsou ztraceni.

Pití, které nezná míru, ukracuje notně zdraví,
zakaluje lidem oči a veškerých sil je zbaví,
roztřeše jim každou kost a vyhání jim rozum z hlavy:
není nic, co mnoho vína nezničí a neodplaví.

Zamořuje také dech, a to je chyba převeliká,
celá ústa zasmradí a do každého údu vniká,
žhne a pálí v útrobach a bodá játra jako dýka:
proto kdo chce v lásce obstát, raději se vína zříká.

Ochlastové kvapem stárnou, nepřechkají mnoho let,
mají mravy zhovadilé a nepřátel bezpočet;
ztratí barvu, ztratí šťávu, seschnou se až na věchet,
urážejí nebesa a pohoršují tento svět.

Když se s vínem pospíchá a s rozumem se nechvátá,
ožralové hlučí víc než straky nebo prasata,
hádají se, perou se a vyhraje to zubatá.
Nejlépe se vínům daří, když jsou v sudech zajata.

Samo víno není špatné, v jádře velmi dobré je,
všude, kde se pije s mírou, oblaží a prospěje,
ale když se pije zmíry, všechnen rozum zaleje,

z nevinného dělá lotra a z Filipa Matěje.

Proto vína zanechej a hled si dobré výchovy:
hovoříš-li s dámami, buď příjemný a vedový,
vždycky mívej připraveno dosti krásných přísloví,
dívej se jim do očí a míchej vzdechy se slovy.

V řeči nebuď příliš rychlý, ani příliš liknavý,
nebuď louda bez břinku a nebuď zbrklík bez hlavy.
I kdybys měl poslední dát, štědrý buď a laskavý,
sliby, kterým skutek chybí, ženu dlouho nebaví.

Rozuměti není tomu, kdo se slovy uhání,
a toho, kdo líně mluví, každý jenom pohaní:
velký spěch a bláznovství jsou odjakživa kumpáni,
ale kdo je velký louda, hlouposti se nebrání.

Lakomec a držgrešle má s namlouváním těžkou práci,
jestliže si zvykl škudlit, pokaždé se s prázdnou vrací;
kdo je samé 'zítra, zítra', ten u ženy úvěr ztrácí,
ale kdo své sliby splní, získává si reputaci.

Ve všech skutcích, jakož slovech a ve všem, co patří
k ním,

rozvážně se míry drž a říd se mravem obecným:
shodne-li se člověk s mírou, dopadne to dobře s ním,
ale když ji zanedbává, znelíbí se ostatním.

Vrhcábům a karbanu se musíš bránit ze všech sil,
pochází z nich peníz horší, nežli kdyby z lichvy byl:
žid si z roční půjčky bere na úrok jen třetí díl,
karbaník však zdvojí za den všechno, co kdy vyšidil.

Když se lidé do hry dají, velice se rozpálí,
kostkami se okrádají o všechno, co získali,
o šaty i o peníze, tak je karban ošálí:
každý z nich se spěchá škrábat, kde ho kůže nepálí.

Však už Mistr Roland psal, jak škodí si, kdo karbaní
a jak různě při vrhcábech můžeme být klamáni.
Kostky snědí více žita (ač nejedí bochany)
než martinské husy nebo velkonoční berani.

Ke rváčům a grobiánům raději měj dál než blíž,
nebuď sklíba ani taškář, nebo špatně pochodíš.
Sebe ani skutky svoje nikdy nechval přespříliš;

neboť velkou sebechválou velice se pohaníš.

Nebuď huba pomlouvačná, ani duše závistivá,
nebuď ženich, který se jen po velikém věnu dívá.
Nežárli, když tvoje milá moudrá je a rozvážlivá,
kdo ženě nic nedokáže, ten ji daro podezřívá.

Nechval před ní jinou ženu, neobdivuj cizí vzhled,
nebo ji to rozesmutní a bude se trápit hned,
pomyslí si, že bys asi raději tu druhou svedl,
a tak pro svou nerozvážnost uvidíš ji napořád.

O všech ženách musíš mlčet, ale svoji opěvat:
co si nosí ve svém toulci, nechce žádné jiné dát;
proto musíš její krásu vychvalovat nastokrát,
sic ti bude dávat košem dlouho nebo napořád.

Vždy jí pověz čistou pravdu, v které žádná faleš není,
a když si s ní začneš hrát, obejdi se bez řečnění.
Vyzná-li ti svoji lásku, dbej o její potěšení:
kdo mlčí a porozumí, neodejde bez odměny.

Nikdy se k ní nepřibližuj, dokud všichni neodtáhli,
nedávej jí znamení, sic připravíš si konec náhlý,
protože jim rozumějí, kdo po nich už dříve sáhli:
veď svou bitvu zpozvdálí a klidně! Jen se neunáhli.

Snaž se býti jako holub: čistotný a jemný vždy,
snaž se býti jako pávi: bystrý, velmi rozvážný,
moudrý, nikdy nasupený, ani smutný, ani zlý.
Věz, že všichni milovníci velmi se tím okrášlí.

Pozor ale: máš-li dvě, pak nesmíš si vést nerozumně,
ať nepozná, že tvé srdce také po té druhé stůně:
jinak se ti štěstí v lásce promění jak světlo luně
a budeš jak ten, kdo zasil v řece nebo na laguně.

Dej tu uzdu svému koni a představ si, jak se vzpíná
nad tím, že tvá milenka má nějakého mouřenína!
Proto zkoumej svoje srdce a mívej je před očima,
abys mohl podle něho posuzovat srdce jiná.

Dobrotu své přítelkyně nade vše a pořád chval,
ale nikdy před jinými, to bys pozdě litoval,
neboť mnohý ztratil milou, když se hloupě vychloubal:
co pro tebe udělá, to nesmíš nikdy dávat dál.

Dovedeš-li o všem mlčet, dovolí ti o to víc:
kde se dalo mužům věřit, milerád jsem vyšel vstříc,
ale s pány klevetníky nechtěl jsem mít nikdy nic,
ty jsem držel vždycky dále od paní i od děvčic.

Jako skrýváš ve svém břiše všechno, co jsi snědl dnes,
tak ukryvej tajemství své, které mnohem sladší jest.
Píše ve své knize Cato, velký římský učenec,
že se přítel pozná po tom, jak zná smlčet tajnou věc.

Když volavka zvedne hlavu, je ji vidět odevšad;
když prokouše hloží hlínu, nemá se kam schovat pak
a všichni je vyhazují, aby měli čistý sad:
proto na všech trzích světa mlčení je nad zlaták.

Co jen škody napáchají mlukové a pomlouvači!
Sami sobě neposlouží a ke všemu druhé zmáčí,
neboť ženy bojí se jich a drží se zpátky radši:
stačí jeden podvodník a prodělají všichni hráči.

Vždyť i kvůli kousku sýra, který vzala myška malá,
říkává se: „Zase nám ta banda myší sýr sežrala!“
Mor ať přijde na hlupáka, hrom ať praští do packala,
na kterém si žena míru pro ostatní muže vzala!

Ze tří věcí, o které se u ženy chceš pokoušeti,
ohlídej si dobře první a druhá ti neuleť;
když ohlídáš dobře obě, bude tvoje i ta třetí:
jenom jazyk na uzdě drž, nebo milá uteče ti.

Dej si radit od přítele, pochlebníky však drž zkrátka,
dáš-li na to, co tě učím, bude tvoje cesta hladká:
otevře ti zítra bránu, kdo ti včera zamkl vrátka,
která je dnes nevraživá, zítra bude velmi sladká.

Řekl bych ti mnohem více, ale už se nezdržím,
musím zase po jiných jít, vyhovět a přát i jim:
trápí je to, když se zmeškám, a já nerad zahálím.
Važ si rad a sám si rad a poradíš i ostatním.“

Já, řečený Juan Ruiz, takto v Hitě arcikněz,
ač jsem hledat nepřestal a nepřestávám ani dnes,
paní, jakou Amor kreslí, dosavad jsem nenalezl
a těžko kdy naleznu, žal nežal, bolest nebolest.

KTERAK ARCIKNĚZI RADILA DOŇA VENUŠE A O LÁSCE DONA MELOUNA A DONI ŠVESTKY

Tak Amor odešel, a sotva jsem se ráno probudil, chtěl
jsem se zařídít podle jeho rad. Abych pravdu řekl, řídil
jsem se jimi už dávno, ale přes všechnu snahu a mlčenlivost
se mi v lásce nikdy nevedlo. Řekl jsem svému srdci: „Ještě
jednou tě dám dohromady s krásnou paní, a jestli nepo-
chodím, nechám toho nadobro.“ Srdce odpovědělo:
„Co se nepodaří dnes, zkoušej zítra.“

Dal jsem tedy vale škodlivému smutku a našel si kra-
savici, jaké není rovno. Jmenovala se Doňa Švestka a byla to
zámožná, ještě mladinká vdova z Calatayudu, která od-
mítala všechny nápadníky, i nejbohatší. Málokdy vychá-
zela z domu, a proto jsem zašel na radu k paní Venuši,
u níž každá láska začíná a končí, neboť ona je náš život
i naše smrt a vládne králům, vévodům a všemu stvoření.
Řekla mi: „Radil ti už můj manžel, Don Amor, a ten četl
Ovidia ve škole, avšak mohu jej doplnit. Ženinu lásku
nedostaneš darem: musíš si ji vysloužit. Žena má ráda
oddané, veselé a odvážné muže a tajně po nich touží, ale
cítí se jako každá samička méně vinna, když ji nápadník
k lásce maličko nutí. Proto se nevzdávej, když se vzpouzí
a když vrčí; má ji k tomu strach a stud, ale něžná slova
zkrotí i tu nejvzpornější. Najdi si dobrou prostřednici,
která by vám oběma dobře rozuměla. Ale pozor, nechtěj
dobýt ženy hned napoprvé, to bys ji vystrašil; nepůsobí-li
jí to potěšení, nesmíš se jí dotýkat ani ji krotit. Řekla jsem
ti dost a chvátám dál: pusť se do díla, a i kdybys tisíckrát
nepochodil, čas všechno srovná.“

Zanechala mě Doňa Venuše v pěkné kaši! Rady mi dala,
ale bolest nezhojila. Nezbyvá než vysekat se z toho vlastním
jazykem. Jdu za tou paní a jsem jako námořník, jenž
zůstal sám a bez vesel na bouřícím moři. Já nebožák!
Zachráním se? Nikde nevidím přístav, všechna má naděje,
všechna má útěcha je v té, pro kterou se tak soužím. Už